

Čitateljem v pouk in zabavo.

Prvi na severnem tečaju.

Amerikanec Peary je bil po poklicu inženjer in rojen v Maine leta 1856. V ameriški prestolnici v Washingtonu mu je prišla slučajno stara knjižica v roke, katera je popisovala neizmerne ledene planjave Grönlandije (severno od Kanade), o kateri je bilo tedaj še bore malo znanega. Knjižica je tedaj 31letnega inženjerja leta 1886 tako navdušila, da je sklenil: raziskati Grönlandijo in kot prvi stopiti na severni tečaj. Junaški Amerikanec se je boril za dosego severnega tečaja od svojega 31. do 54. leta. Raziskoval je najprej v družbi ameriških spremljevalcev, enega črnca in Eskimov Grönlandijo. Od leta 1895 naprej je bil Pearyjev cilj: severni tečaj, za kojega odkritje se je trudil z nepopisnimi naporji štiri leta. Na brezuspešnem potovanju proti tečaju leta 1898 mu je odmrznilo na nogah 7 prstov, a kljub temu ni opustil svojega velikega načrta.

Vendar na tečaju.

Med neprestanimi in ponesrečenimi poskusi za dosego tečaja je postal Peary 50letnik. Leta 1908 se je podal zopet na Grönlandijo in tokrat z najtrdnjšim sklepom: »Sedaj ali nikoli!« V dolgih letih raziskovanja najbolj severnih pokrajin je zbral toliko skušenj, je tako izpopolnil potovalno tehniko po večnem ledu, da je bil uverjen na dno duše, da bo končno le izvojeval zmago. Svoje izhodišče je prestavil kolikor mogoče proti severu. Zbral je krog se lo mnogo belokožnih pomagačev ter severnih domačinov Eskimov. Potovalni načrt je uredil po načinu Eskimov. Nabavil si je za sani toliko psov, da ne bi bil v zadregi, če tudi bi mu poginila polovica. Veriga pomožnih taborišč bi naj segala čim dalje proti severu. Organiziral je večje število potovalnih skupin, katere bi lahko pošiljal pri pridiranju eno za drugo nazaj. Zadnja in za tečaj določena skupina bi se naj napotila do cilja s svežimi močmi. Peary je tudi sklenil vnaprej, da bo potoval nazaj po isti poti, po kateri se bo pomikal proti tečaju. Na ta način bi se lahko posluževal že izvožene gazi in pri prodiranju napravljene sneženih ter ledenih koč in oporišč.

V severne kraje se je odpeljal Peary s spremstvom in prtljago na ladji »Rosevelt«, kateri je poveljeval znameniti poznavalec severnega morja kapitan Robert Bartlett. Adja je pripeljala ekspedicijo po morju do rta Sheridan. Od tamkaj se je podal Peary na pot februarja 1909 z 19 sanmi in s 133 psi. Pot od glavnega tabora do severnega tečaja je znašala 768 km. Vožnja na saneh s pasjo vprego je bila vkljub najskrbnejši predpripravi tudi tokrat združena z največjimi težavami. Pot ni bila ravna, sneg mehek, led na tolikih mestih zrahljan do morja. Skakati so morali tolikokrat od ene ledene plošče do druge, če niso hoteli čakati, da bi se bila ledena razpoka zopet strnila. Takozvana

»Velika razpoka« je zadrževala ekspedicijo celih 6 dni. Ta razpoka leži med Ellesmerelandom in severno obalo Grönlandije.

Koncem marca je prekoračil Peary svojo lastno leta 1906 doseženo najbolj severno širino. Od tukaj je poslal nazaj svojo zadnjo večjo skupino. Pri njem je ostal samo zamorec ter sluga Henson, 4 Eskimi, 5 sani in 40 psov. Vreme je bilo lepo in ekspedicija je naglo prodirala. »Še tri take dneve!« je zabeležil Peary v svoj dnevnik pri 89. širinski stopinji.

Dne 6. aprila, predpoldne ob 10. uri, se je Peary ustavil. Z merjenjem je ugotovil, da že mora biti blizu tečaja. Tukaj se glasi iz njegovega dnevnika beležka: »Vendar enkrat na tečaju! Cilj mojih sanj celih 20 let je dosežen. Sam to komaj razumem. In pri vsem tem je vse tako priprosto in vsakdanje . . .«

Peary se je peljal, da bi bil izključen vsak dvom glede odkritja tečaja, še 30 km dalje od tečaja in ravno tako ob obeh straneh. Severni tečaj je bil na odprtem morju in zmerjena globočina je znašala 1500 niti. Peary je zapičil v ledeno ploščo zastavo. V steklenico je spravil kratek opis prvega odkritja tečaja in jo položil poleg zastave. Prebil je na tečaju 30 ur in nato se je pričel vračati.

Sedaj je lahko razposlal v svet vest o odkritju severnega tečaja. Za dosego tega največjega cilja je porabil 20 let in 18 let je prebil skoro neprestano v najbolj severnih krajih. Že po odkritju tečaja bi bila malodane izvita zmaga iz Pearyjevih rok. Njegov prejšnji spremljevalec Fred A. Cook je trdil v svet, da je bil on že eno leto pred Pearyjem na tečaju. Njegovo potopisno poročilo pa so razkrinkali kot potvorbo in navadno laž.

Kot drugi je preletel v zrakoplovu severni tečaj znani raziskovalec Amundsen in italijanski general Nobile. Tretjič je preletel tečaj ameriški letalec Byrd. Četrtič se je odpravil na tečaj v zrakoplovu »Italia« zopet Nobile. Preletel je srečno s celo ekspedicijo tečaj, a na povratku se je zrakoplov razbil ter zgorel. Jernosti je pa itak znano, kako in s kako težavo so reševali ostanke Nobileve ekspedicije in kako je pri reševanju smrtno ponesrečil z vodnim letalom Amundsen.

*

Iztrebljeno ljudožrstvo?

Trije belokožci so se peljali v čolnu po dotočni reki veletoka Kongo v osrednji Afriki. Bili so: en raziskovalec, protestantovski pastor-misijonar, ter upravitelj večjega okrožja. Pogovor je nanesel na marsikaj. Pastor je trdil, da divjaki niso več tako podivjani, kakor so bili pred tremi leti, ko je pričel on pastirovati med njimi. V moralnem oziru so neverjetno napredovali. Ljudožrstvo in mnogoženstvo sta zatrta in

iztrebljena. Pastorjeva sopotnika nista verjela njegovim trditvam in sta trdila, da je zamorec zahrbtnen in je le na zunaj kristjan, v srcu pa še vedno zakrknjen pogan.

Misijonar je bil ogorčen radi izrečene nega dvoma in se je skliceval na to, da bo svoje trditve o moralnem povzdigu svojih vernikov tudi podprl z vidnimi dokazi. Razlagal je, kako da bodo dospeli v eni uri do vasi, koje poglavar je črnc Bajeleh. Sopotnika lahko izstopita s pastorjem in se bosta prepričala na lastne oči, kako je n. pr. predručal v moralnem oziru omenjenega poglavarja, ki je bil pred tremi leti ljudožrec in je imel 27 žen. Pozvana sta bila povsem zadovoljna z misijonarjevim pozivom. Pastor je še za trjeval pred izkrcanjem: »Ko sem obiskal zadnjič Bajeleha, je posedal še dve ženi in danes — danes ima samo eno! Pred kratkem mi je poslal pismo, v katerem me vabi k sebi in sedaj bode prilika, da si tudi gospoda ogledata Bajeleha kot kristjana.«

Po preteku ene ure so dosegli poglavarjevo vas. Glavar jih je sprejel z vsem tam-tamom, s plesi in dolgovznimi nagovori.

Črez nekaj časa so ostali naši trije znanci sami z glavarjem pri sladkem pivu. Pogovor je nanesel na namen obiska. »Torej«, je vprašal pastor, »Bajeleh, ti si se odločil po mojem nasvetu in imaš samo eno ženo?«

»Da«, je odgovoril črnc »obdržal sem si najboljšo.«

»Tako je prav«, ga je pohvalil misijonar. »Ostalih 26 si pa poslal domov k njihovim očetom in materam?«

Bajeleh, dobrohoten, trebušast zamorec, je pogledal ves začuden svečnika. »Domov poslal? Ne!«

»Ne razumem prav. Ali še imaš vseh 27 žen, ali jih nimaš?«

»Sem ti vendar rekel, oče, da jih nimam več!«

»Kaj si pa ukrenil z njimi, če jih nimaš pri sebi in jih tudi odpustil nisi na njihove prejšnje domove?«

»Pojedel sem jih!« se je odrezal odkrito Bajeleh. »Bi bilo vendar škoda, ako bi bil dopustil, da bi se bile po nepotrebnem in brez vsake koristi postarale . . .«

SKRIVALNICA.

Kje je srna?